

چیر کی هوناری و ، ورد نیگا ... نووسینی: دیار ل تیف

“خوښندنووی د قی ‘ک’ مام ت فیقی د نځزل د ناسات؟’ ی ئارام کاک ی
فلاح.”

پ شباس:

ئ م ل ک ښوونکي، ل م د ق ک ب ناویشانی “ک مام ت فیقی
د نځزل د ناسات؟” چیر کنووس ئارام کاک ی فلاح، ک ب کورت
چیرک ناوړند د کر.

ترینویل میسین دایت، د ت: “کورت چیر کی ئاسایی، ل سنووری
پنج هزار، تا شش هزار وشدا، جی خیی کرد ت و.”¹
د کر ل کورت چیر کدا، گازر ک س لا پ ب چوار لا پ ب ت،
هر ب ی با شترین جری کورت چیرک، ئ و ی ب چنراو کی ت کم ی
زمانی بج نر ت؛ هر و ها، “کورت چیرک ل پ ناو کردن و ی
گرکاندا، کات و شو، ل بر ی یک بکش نر ن و.”²

ل کورت چیر کدا، پا ووان سنوور کی دیاریکراوی ه ی، تا اد ی
وا باش ل نوان “1-3” ک سای تی، ل س ر ت ختی شانی چیر ک ک
بن، چوونک ق ر با غی دروستکردن و ک ش ه نانو و ی کات و شو،
ای ی نوان کورت چیرک و چیر کی در ژ د پ س ن ت و، د ب ت
چیر کی در ژ، ک ئ م ش با س کی تر.

ل ووی زما ن و:

ل ر دا، چ ند خا ک ل لاوازی زمانی ئ م د ق چیر ک د خ ین و و:
ل شو ن کدا، چیر کنووس د نووس ت: “ن مد توانی ل ژوور کانی
ناو خ، ل گ چ ند هاو ت م ن کما بژیم.”

ل ئ ستای پر س ی خو نندا، ل بری ناو خ ک ل ب رگرتن و ی داخلی
ع ر بی. “ب ش ناو خ یی کان” ب کار د ه نر ت؛ ئ م ل لای کی، ل
لای کی تر و و ش ی “ناو خ” ئ گ ر گونجاویش ب ت، ه شتا هر ل و دا
ک نای ت و، چوونک گ ر و و د: “ن م د توانی،” ک و ات ئ و
ا ناوی “من”، ک ل گ چ ند هاو ت م ن کیدا بو، ناکر ت چ ند
ژوور کیان ه بو و ب ت؛ ک و ات د بوو بنووسرای: “ن مد توانی ل

ژووری ناوځی، لږگڼې چې ند هاوتې مېنې کمدا بڅیم. " "ئېم لې تېمېنې کدا بووین، کې بې هېموو شتېکې دونه پېدې ککېن و، گا تېمان بې هېموو ککېسک دېهات. " ئېم وتنې درېژبې تېدایې، باشتروا بوو بنووسرېت: "ئېم لې و تېمېنې دا، بې هېموو شتېکې دونه پېدې ککېن و، گا تېمان بې هېموو ککېسک دېهات. " یان "ئېم بې هېموو شتېکې دونه پېدې ککېن و، گا تېمان بې هېموو ککېسک دېهات. " چوونکې لې هر دوو بار ککېدا، لې بېر ئېوې هاوتې مېن هاتووې، پېویست بې "لې تېمېنې کدا بووین" ناکات، کې هاوواتای یېکن.

"تې حېقت چې بې سېرېوې" "استیې ککې، ئېم سېتې زېر ستاندارد نیې و، لې هېمانکاتیشدا "حېق" وشې یېکې عېرې بیې و، لې "الحق" وې هاتووې، باشتروا بوو بنووسرېت: "تې لېوې بگېوې. " یان "تې مافت بې سېر ئېوېوې نې بېت. " چوونکې هېم جوانکاریې و، هېمیش ستاندارد "یې کگرتوو. " لې برې "قېت" کې لې "قگ" یې عېرې بیېوې وېرگیراوې، و باشتروا بوو بنووسرېت: "هېرگیز. "

لې برې "فېقیر" کې لې "الفقراو- فقرا" یې عېرې بیېوې وېرگیراوې، باشتروا بوو وشې "نې دار" یې کوردې بنووسرېت. "نسېب" عېرې بیې و، تا ادې یېک "چار- بېش" هېمېریې تی بنووسرا با باشتروا بوو.

"حېسود" عېرې بیې و، دې بووایې بنووسرېت: "ئیرېی،" کې کوردیې. "قا دېرم" تورکیې و، باشتروا بوو "پېژې، پلېکانې" بنووسرېت. "ئېمر" عېرې بیې و، باشتروا بوو "فېرمان یاخود داخواز" بنووسرېت. "قایم" عېرې بیې و، باشتروا بوو "بې هېز، تووند" بنووسرېت. "خې بېر" عېرې بیې و، باشتروا بوو "ئاگا" بنووسرېت. "سېعات" عېرې بیې و، بشتروا بوو "کاتژمېر، کاژمېر، دې مژمېر" بنووسرېت.

"قېو" عېرې بیې و، بشتروا بوو "اڅی" بنووسرېت. بې مشېوې بنووسرېت: "کې مېگې اڅی بکېت. " "مشتېری" عېرې بیې و، بشتروا بوو "کې یار" بنووسرېت.

"استیې ککې، ئېم وشې عېرې بیېانې، هېموو کوردې ندرېوې و خراوې نې تې ژېر فېنې تاکتیکې زمانې کوردیېوې. وشې "تېز" کې لېوې دا هاتووې، "هېندې جار دووقاتې دېوت و ئینجا تېزېکې لې دادېشکاند. " وشې "تېز" لېرې دا دېگونجېت، بېام لې بېر ئېوې وشېکې جوانناسی نیې، باشتروا بوو "کې مېک، هېندېک" بېکار بېهېنرایې، هېرچې ندې ئاشکرایې وشې "تېز" لې هېندې واتاگې رایېکې یېوې، گېانې بې سېردا

ها توو.

ب دواي كا براك دا، د ووات و د ووات: "درم كرد، گا ت م كرد،
سوعب تم كرد، ت گا ت نازاني؟" ل ر دا، د ست واثي "سوعب تم
كرد" ز د ي و، پويست ناكات بنووسر ت. ل شو ن كدا، وشي
"موك ب ر" نووسراو، ك وشي ي كي ع ر بي و، ل كورديدا:
"ب ن د گ مان" ه ي. پ ش گري "ه چ" ل گ "كات"، ها توو ب مش و ي:
"ه چ كات"، و اباشتر بوو بنووسر ت: "ه ر كات"، ه ر كات كك،
چوونك نووسر د ب ت چاوي باري زماني ستاندارد "ي ك گرتوو"
بكات. "و دوو سات د گري، ز ر ب د ن گي ب رز د گري، گو چك
ت ح مولي ناكات. "س ر تا ل بري "سات" د بوو
"كا ترم ر، كا ر، كا تپ و" بنووسراي. ب مش و ي بنووسر ت: "و
دوو كا ترم ر ز ر ب د ن گي ب رز د گري و، گو چك ب ر گي نا گرت،"
چوونك "د گري" ي ك م نا و ت و ز د ي، ه رو ها "ت ح مول"
ع ر بي "ب ر گ گرتن" كورديد.

"ژك ل د ي ك ي خ مان بووم شواني ك م م و ما ت، ل گ
م و بز ن كا ندا ا ك ا ك و ياريم كردوو،" ل ر دا در ژبي كراو
و د توانرا ب مش و ي بنووسر ت: "ژك ل د ي ك ي خ مان بووم
شواني ك م م و بز ن، ل گ ياندا ا ك ا ك و ياريم كردوو"
چوونك د ست واثي م و ما ت خا و ني تي ئا ژ داريد. د ب ت
چاوي باري كور تبي و واتاداري بكر ت. "ب ح نووزي د هات،"
وا جوانتر بوو بنووسراي: "ب ئ ست م نووزي د هات." ه رو ها،
وشي "ز عيف" ع ر بي و، ل بري ئ و "لاواز" ب كار به خراي. ل
بري ب "نيو قيم ت"، ب "نيو نرخ يان نيوي نرخ" بنووسراي. ل
بري وشي "س لاج" ك وشي ي كي ع ر بي، بنووسراي: "ب فر گريان
ب فر گري." ل شو ن كي دي ك ش نووسراو، "مودير"، ك وشي ي كي
ع ر بي و، باشتر و ابوو ب و ب ر" بنووسر ت. ك ه ر ل د ي
دواتردا وشي "ب و ب ر" ب كارد ه ن ت، ك د بوو خي ي كلا
ب ك رد باي و، ل نووسيني "مودير" يان ب كار ه ناني "ب و ب ر."
وشي "موغام ل" ب كار ها توو ل د ق ك دا، "ه سو ك و ت يان
مام" ز ر و ك م ل بري ئ و وشي ب كارد ت بنووسراي
باشتر بوو. "ئيمزا" ب كار ها توو، و اباشتر بوو "واژوو" بنووسراي.
ه ر چ ن د وشي "ج ن ك" كورد ن دراو، ك ل "جني" ع ر بي و
ها توو، ب واتاي "ناديار، شاراو، پ نهان" د ت، ه رو ها، وشي
"پري، ل م چ تر" يش ب كارد ه ن ت. ل بري "غ در" د توانرا وشي
"ست م" بنووسراي، ك ه م ل ووي ئاواز و، ه م ل ووي
واتا ي و است و ان د ت و.

ناونیشانی چیرکاک:

ناونیشانی کی پرسپاری، ههگر پامکی کما یه تی، ناونیشانی پرسپاری هه میشه شتهک یان گریدک له دروونی خویندردا دههتهو؛ چونکه ههگر چمکی پرسپار و هه ر به یه وا له خویندرد داکات، به دوائ واتا م عریفی و شاراو کانی ناو د قدا بگهته. له هه مانکاتیشدا، م رج نیه هه موو ناونیشانی کی پرسپاری، خاوه پگه یه کی قووی م عریفی یاخود د رگایه کی کراوی به ووی د قدا بهت. "ناونیشان به توخم کی گرنگی هه ر د قه کی ئه د بیه و هه ر نووسراو کی مژووی و سیاسی و جوگرافی و زانستی. تاد داد نرت. 3"

مه بهست له توخم، واتا: بوونیادی هه ر د قهک یان نووسراو که، ئیتر چی سیاسی یان ئه د بیه یان جوگرافی و زانستی بهت. ئم ناونیشانی، له لئراو که "د قه که" هه م بوونیادی کی سه یه و، هه میش پرسپاری، هه رچه ند ئامازی "که" چه مکه کی پرسپاری، و، دتوانرت و کوو په شگرهک یان ناوگرهک پرسپاری واتای جیاوازی له دروست بکرت؛ به بهام باشتروایه ئامازی پرسپار له په شه و دابنرت، چونکه استه وخه یه کی ته دایه و، کار له و رگری د قه که داکات، به واتایه کی دی، تووشی امانی له هه مبه ر د قدا داکات.

به بهام ئه گه ر له "ناوگر" دا بوو، که متر ده بهته و بهام ته بزواندن و، تاهاده یهک بزوه نری د قه که له کار د خات و، ئه وکات نزیک ده بهته و له ناونیشانی ناجوانکاری و په ردی کپییه که به سه ر د قدا داد دات، ئم له کات کهدا ئاوازی ناو که ئا سه زکا و بوو. به گه ی "مام ته فیه"، ئم وشه یه، ناو کی ره بیه و، له که ندا له مبه ره ناوان له مندا د نرا، هه روه ها، به گه ی دواتر "د نگزل" ئم له دوو وشه یه ساد په کههاتوو: "د نگه زل" که ئم له هه ردووکیان به سه ر یه که و وشه یه کی له کدراویان به ناو.

ئم وشانه به جیا، خاوه واتای ته واو نین و، به له کدانیان ده بند وشه یه کی واتاداری له کدراو، له ره دا که وشه کان بریتیه "له په نهج وشه". هه رچه ند ئم ناونیشانی له ووی ئاسته نگی دره ژیه و، که مکه دروستکه ری که شه ی نه مان وه یه له یادگه ی و رگره کانه؛ هه روه ها، هه ست ده که یه نه و کاته ی سه ته که ته واو ده که یه، په ویستمان به پاشخانی به هه وایه کی زه ره به وتنه ویه. هه کاری لاوازی دره ژی ناونیشان به به ئاسان نه توانینه وتنه ویه، له لایه تاکه کان به خه یان ده گه ته و. هه رچه ند له ره دا، ناونیشانی که ئه و زانیاریه به خویندرد دات، که پیاو که و د نگی زله. دوو م ناونیشان

یارم تیمان ددات، ب زوو هرسکردنی ل یادگ ماندا؛ هروها،
بارسووکیش ببب و وتنوو و ل سار زار مانوو، لگگ ئوو شدا
بشک ل نادیارى ل لای خوئدر ب جبههت.

ناوو کی چیرکک:

ناوو کی دقک، ل پانتایی چمکی کمم ای تییدا چنراو و، باس
ل دیاردی کی ناو کمم گگی کوردی دکات؛ ک دت: "ئمم خمان
میلل تکین هر ب دگم ب دنگی نرم قس دکین. 5.
لردا، وستانک ل سار ئم واتای وتی دکین؛ ل کمم گگی
دواک وتوو کاند، مرق ه میش کت و پوو ندیی کی پوو و
ناتوانت ل خای بکاتوو، سنووری ئازادیی کانی زر تسک و ل
زرکاتدا دگات ادی ن بوون؛ هر بی کاتک د رگای ئ شکوت ب
وویدا دکرئتوو، ل خوو ب برزترین دنگ هاوار دکات من
ئازاد بووم، بام ل استیشدا وانیی، چونک پاش ئوی ک
دروونی تاک کان هریک ب جریک کمم کوژ دکر، ک دیسان ئم
هاوک شیی، دچئتوو سار کوژیار کانی ناو ئ شکوت، وک وتمان ب
هی تکچوونی برنامی دروونی مرقت کانوو ل مشوو ی
دت کا یوو.

ئارام کاکای فلاح؛ ل م چیرکدا، ب شووی کی نا استوو خ پمان
ادگ ی نت، تاکی کورد لای نی سرداری زانو ب ساریدا. هر رب ی
کشای بیرکردنوی ه ی و، ه میش ئم ددر ناک تایی بوو ت
هکاری دواختنی میلل تک کی خاون بوون و، پگگی خای؛ ک هر ل
در زمانوو مکی نت وای تی و س ننتی خیی ه بوو.
هروها، بشکی تر ل تیشکی ناوو کک کای دخت سار لای نی ژیانى
خوئدکار، ل گوزرانی بش ناوخ یی کان و زانکدا.

لردا، باس ل و ک شیی ی بش ناوخ یان دکات، ک گر ل
بردم پگ یانندی خوئکاری بلیمت و داهئدردا، چونک ب هی
ن بوونی لژنی چاودریدوو چ ندین خوئکار دبن هزمی ئو بار
ناه مواری؛ وک ل دستپکی چیرکک وو هئ ند خن یی کمان ب
ووند کاتوو، ک گنج کی زر چالاک و زانستخواز بوو، بام ب
هی ئوی ک ناتوانت ل ژووری بش ناوخ یی کاند گوزران
بکات، ئویش ب هی ئوی دک وئت لای کمم ک هاووی گاتتی و
قشم باز و پچ وانای باووی تاک تی و ی. هر بی پنا د بات
بر گان ب دزینوی شو و درباز بوون ل و سه ره ش ی.
ئنجا، ل ک تاییدا باس ل دیاردی کی تاز دکات، هرچ ند ئم
دیاردی تاز نیی و، ل فرمانووایی "شخ م حمود" وو زر و

کەم پیاوێ کران و، تا گەشتێت ئێم سەردەم، گەلانی بەسەردا
هاتوو، ئێویش بابەتی کەمەکارییە/ واستە.

چیرەکنووس، فلاشی لەو تاریکە دزەوێ ناو کەمەگە داو، کە
کەمەکاری هەزەکی گەورە هەیە لە دامەزراندنی خوێندکاردا، نەکی
خوێندکار، هەنووکە هەموو بوارەکی دامودەزگاکانی گرتوووە. هەر
بەیهی لەردا، بەئومەدیی خوێندکارانی زانستگەمان لە پاش تەواوکردن
بە دەرەخات و، دەرەخت: "ئەو ئێستا بە ساڵەکی دەرەخت من زانکەم
تەواو کردوو، هەر بە دوا ئیشدا دەرەزم و دەرەخت ناکەوێت، لەم
شاردا زانکەش تەواو بکە و بە واستە هیچ شوێنەکی نەگرتە خە. "6.
چیرەکنووس، توانیویەتی باس لە سەر بوونەکی زیندوو و سەردەم بکات
و، بە جیا تیشک بەهاتوێت سەر دیاردە ناشرینەکانی ناو کەمەگە
کوردی.

ئەنجام:

- ۱- لەووی زمانەو: هەندەکی هەڵە زمانیی و کەمەگەکی وشەیی بیانی،
بە تەبەتی وشەیی عەرەبی بەکارهێناو.
- ۲- لە ووی ناوێشانی دەرەخت: تەواوێکی دەرەخت و ئاستەنگی بە
کاتی وتەوێ دروست دەرەخت، بەتام لەگەڵ ئێوەشدا، ناوێشانی
جوان و، سەرکەوتوو بوو لە هەڵبژاردنی ناوێکدا و، توانیویەتی
ایێتی ناوێشانی و دەرەختی بگرت.
- ۳- لە ووی ناوێکەو: کەرەستەییکی زیندوو کردووێت بەبەتی
دەرەخت و، زەر بە باشی هاوکەشی قەرەندەیی بە خوێندەر گەیانەو.

ژێدەرەکان:

- هونەری کورتە چیرەکنوسین، و. مستەفا ساڵح کەریم.
- هەمان سەرچاوە.
- ئێزمونی خوێندەر و، ن: نەوزاد ئێحمەد ئێسوود.
- هەمان سەرچاوە.
- گەلانی هەنار، ژ. 55، ئێگەستی 2010.
- هەمان سەرچاوە.